

HEBREJSKÁ LITERATÚRA

Patrí medzi najmladšie z Blízkeho východu.. Zohráva úlohu sprostredkovateľa medzi starovekými a stredovekými aj novovekými literatúrami. Zachovala sa nepretržitým podaním (nositeľom je židovská náboženská pospolitosť). Základ hebrejskej literatúry tvorí Biblia, alebo inak Sväté Písmo. Písmo bolo pre veriacich najdôležitejšou knihou . Po grecky sa kniha povie biblos, a tak sa Písmo nazýva Biblia – Kniha kníh.

Biblia- vznikala okolo roku 1000 pred Kristom, najprv bola písaná rukopisom na pergamen. Z praktických dôvodov rozdelená na kapitoly a odseky označené písmenami. Jednotlivé spisy vznikali postupne od najdávnejších čias. Za pôvodcu častí biblie pokladá Cirkev Mojžiša.

KOMPOZÍCIA BIBLIE:

Delí sa na dve časti: I. Starý zákon a II. Nový zákon. Obidve časti sa delia na knihy historické, ktoré hovoria o histórii ľudu a celého sveta, poučné hovoria o tom, ako by mali ľudia správne kresťanský život a prorocké prostredníctvom prorokov, ktorých ruky pri písaní boli vedené Bohom, nám tlmočia jeho vôľu a posolstvá.

STARÝ ZÁKON

(Stará zmluva) – napísaný väčšinou dávnou hebrejčinou, niektoré sa zachovali len v gréckom alebo aramejskom preklade. Biblické jazyky: hebrejčina, gréčtina a aramejčina.

Starý zákon bol prekládaný už v staroveku. Prvé preklady vznikali počas vyhnaní židov zo svojej krajiny. Židia si osvojili gréčtinu počas toho ako sa mesto Alexandria v Egypte stalo ich druhým domovom, tu si potom začali vytvárať prvé grécke preklady. Tieto preklady sa nazývajú **Septuaginta**, podľa legendy , ktorá hovorí, že sa na nich podieľalo 70 mudrcov, v 70 izbách. A preklady boli až vtedy uznané, keď boli všetky do slova rovnaké.

Parafrázy vznikali vtedy , keď sa židia vrátili do svojich krajov, ale už sa tam nehovorilo semitčinou ale aramejčinou. Tento preklad je veľmi skrátenejší.

Vulgáta (rozšírená, všeobecne uznávaná) vznikala preložením do latinčiny v Afrike. Koncom 4. storočia bol sv. Hieronym poverený opravou starolatinského prekladu Biblie podľa gréckeho textu.

Presný zoznam kníh Biblie (kánón) bol definitívne prijatý a uzavretý na Tridentskom koncile r. 1546 bol presne stanovený zoznam spisov Starého a Nového zákona.

svätá kniha židovského náboženstva predstavuje 46 kníh trojakého druhu:

A) historické (dejepisné) knihy – päť kníh Mojžišových = PENTATEUCH = TÓRA : Kniha Genezis, Kniha Exodus, Kniha Levitikus, Kniha Numeri, Kniha Deuteronomium. Ďalšie historické knihy: Kniha Jozue, Kniha Sudcov, Kniha Rút, Prvá kniha Samuelova, Druhá kniha Samuelova, Prvá kniha kráľov, Druhá kniha kráľov, Prvá kniha kroník, Druhá kniha kroník, Kniha Ezdrášova, Kniha Nehemiášova, Kniha Tobiaš, Kniha Judita, Kniha Ester, Prvá kniha Machabejcov, Druhá kniha Machabejcov

B) poučné (vyučujúce) a básnické knihy – Kniha Jób, Kniha Žalмов, Kniha prísloví, Kniha Kazateľ, Pieseň piesní, Kniha Múdrosti, Kniha Sirachovcova

C) prorocké knihy – Kniha Izaiáša, Kniha Jeremiáša, Kniha Náreky, Kniha Barucha, Kniha Ezechiela, Kniha Daniela, Kniha Ozeáša, Kniha Joela, Kniha Ámosa, Kniha Abdiáša, Kniha Jonáša, Kniha Micheáša, Kniha Nahuma, Kniha Habakula, Kniha Sofoniáša, Kniha Aggea, Kniha Zachariáša, Kniha Malachiáša

Pentateuch – 5 kníh Mojžišových

Kniha Genezis- kniha pôvodu (od stvorenia sveta po Jozefovu smrť)

Kniha Exodus- odchod, východ (od Mojžišovho narodenia po postavenie a posvätenie svätostánku)

Kniha Levitikus- kniha Levitov(židovské predpisy)

Kniha Numeri- čísla(prípravy na odchod do Sinaja)

Kniha Deuteronomium-druhozákonn-obnovený zákon

Starý zákon má mnoho podobenstiev a príbehov, ktoré sú myslené obrazne a prenesene, stretneme sa tu s mnohými rozprávkovými motívmi => v Starom zákone je veľa zázrakov, neskutočného, nadprirodzeného. Z kristologického hľadiska sa v Starom zákone predpokladá príchod Ježiša Krista, jeho učenie a pôsobenie. Starozákonné príbehy sú popretkávané zostúpeniami Boha a iných nadprirodzených bytostí (anjeli...) medzi ľuďmi. Z hľadiska estetickkej a umeleckej funkcie má Starý zákon väčšiu literárnu hodnotu, čo vyplýva z jeho rozsiahlosti, pretože opisuje historicky dlhšiu dobu ako Nový zákon, z prítomnosti veľkého počtu konfliktov a napätia. Starý zákon obsahuje oveľa väčší počet postáv ako Nový zákon. Starý zákon vždy bol a je posvätnou knihou židovského náboženstva. Stal sa základným náboženským prameňom židovstva, kresťanstva a čiastočne ovplyvnil aj islam. Jeho motívy inšpirovali najmä európsku literatúru. Na texty starého zákona nadväzujú starozákonné apokryfy = knihy, ktoré neboli prijaté do kánonu a voľné pseudoepigrafy = spisy prispôbované rôznym biblickým osobám, predkresťanské a ranokresťanské spisy vydávané pod nepravým menom.

Hebrejská próza

Veľká časť spisov Starého zákona sú básnického skladby. Dokonca niektoré knihy sú celé písané vo veršoch., mnohé state majú poeticky, rytmický ráz.

V hebrejskej poézii sa metrum zakladá na presne určenom počte prízvučných slabík alebo stôp. Typické metrum je zostavené z 3+3 alebo 3+2(*kína*. Metrum náreku)

V tejto poézii sa strofy nevyskytujú. Možno však nájsť starozákonnej tvorbe nájsť básnické jednotky, zložené z viacerých veršov. Niektoré abecedné žalmy majú strofickú štruktúru, žalm 119, v ktorom každá skupina ôsmich veršov začína písmenami podľa abecedného poriadku hebrejčiny.

Paralelizmus- je charakteristickou črtou a podstatným prvkom hebrejskej lit..Základom paralelizmu je formálna, vecná alebo obsahová obdoba pojmov a myšlienok.

Žalmy

Literárne druhy žalmov

1. **Chválospevy-** v týchto žalmoch sa ospevuje Božia veleba, добрôta, láska a múdrosť.
2. **Žalosppevy-** v týchto žalmoch sa jednotliviec alebo národ v nebezpečenstve alebo v ťažkostiach obracia na Boha s prosbou o vyslobodenie alebo o pomoc.
3. **Vdakyvzdania-** literárny druh žalmu, ktorým jednotliviec alebo ľud dakuje Bohu za víťazstvo, za vyslobodenie z rúk nepriateľov alebo mu vzdáva vďaku za ochranu a za dobrodenia každodenného života.
4. **Kráľovské žalmy-** ktoré oslavujú kráľa a jeho kráľovstvo pri rozličných príležitostiach jeho života
5. **Blahoslavenstvá-** tento literárny druh vyjadruje údiv nad šťastím, blaženosťou a Božím požehnaním
6. **Sapienciálne žalmy-** obsahujú väčšinou mravné ponaučenie
7. **Preklinacie žalmy-** prekliatie ako pomsta a prosba proti nepriateľovi
8. **Historické-** nejde o pamätne historické udalosti, ale o skladby v ktorých sa oslavuje Jahveho dobrota a všemohúcnosť, ktoré vyvolený ľud poznával v častých Božích zásahov do dejín.
9. **Kultové žalmy-** hovorí sa o použití v kulte pri rôznych bohoslužobných obradoch

Ukážk a žalm 74

Kniha Prísloví

Príslovie je poučná, najčastejšie obrazná výpoveď ľudovej múdrosti, v ktorej je zahrnutá dlhoročná skúsenosť, dôležitá pravda alebo mravná zásada.

Básnický útvar, zakladá sa na princípe paralelizmu, na opakovaní tej istej myšlienky.

Ukážka KNIHA PRISLOVI 31

Pieseň piesní

Zbierka básní patrí bez pochyby do lyrického druhu literárnej tvorby. Témou týchto diel je vzájomná láska dvoch ľudí. pieseň piesní 4

Kniha Jób sa usiluje riešiť záhadnú otázku, prečo trpí spravodlivý človek a ako sa má voči dobrému a svätému Bohu správať človek postihnutý telesným alebo duševným utrpením, chorobou, nešťastím a pod. Táto téma sa v Knihe rozoberá umeleckým spôsobom vo forme dialógov trpiaceho Jóba s jeho tromi priateľmi Elífazom, Bildadom a Sófalom o záhade utrpenia a o príčinách všetkého zla, ktoré Jóba stihlo. Podľa názoru starého semitského sveta, ktorého predstaviteľmi sú Jóbovi priatelia, utrpenie a nešťastie sú vždy trestom za hriechy. Proti tomuto vtedy všeobecnému presvedčeniu sa Jób vzpiera a vyhlasuje, že nie je hriešny, takže jeho nešťastie nemožno vysvetliť na základe tézy, že utrpenie je trestom za hriechy. Vo svojej sebaobrane sa Jób búri a stavia sa dokonca aj proti samému Bohu

NOVÝ ZÁKON

II. Nový zákon (Nová zmluva) – kresťanská zbierka biblických kníh pozostáva z 27 kníh:

A) historické (dejepisné) knihy – štyri evanjeliá: Evanjelium podľa Matúša, Evanjelium podľa Mareka, Evanjelium podľa Lukáša, Evanjelium podľa Jána. Skutky apoštolov.

B) poučné (vyučujúce) knihy – štrnásť listov apoštola Pavla: List Rimanom, Prvý list Korint'anom, Druhý list Korint'anom, List Galat'anom, List Efezanom, List Filipanom, List Kolosanom, Prvý list Solúnčanom, Druhý list Solúnčanom, Prvý list Timotejovi, List Titovi, Druhý list Timotejovi, List Filemó-novi, List Hebrejom. Medzi poučné knihy patrí aj sedem katolíckych listov: Jakubov list, Prvý Petrov list, Druhý Petrov list, Prvý Jánov list, Druhý Jánov list, Tretí Jánov list, Júdov list. Všetky

C) prorocká kniha – Zjavenie sv. Jána = Apokalypsa

Nový zákon sa zaoberá životom Ježiša Krista, jeho narodenia, utrpenia a smrti, históriou prvých kresťanských obcí. Ježiš bola postava, ktorá v sebe niesla ľudské aj božské vlastnosti, z čoho vyplýva, že jeho život bol vykreslený ako skutočný a zároveň ako neskutočný. Tá skutočná časť jeho života sú ľudské starosti a radosti a neskutočná časť to sú zázraky, nadprirodzené javy, ktoré nie sú logicky zdôvodniteľné. Nový zákon je zbierka reminiscencií (spomienok) ranokresťanských kázni a poučení, čiastočne aj biografii, pravých i nepravých listov a teologických rozpráv. Nový zákon predstavuje vlastne splnenie všetkých prorociev predpovedaných v Starom zákone. Nový zákon bol pôvodne písaný v gréčtine a väčšina jeho kníh sa kanonizovala približne na konci 2. storočia n.l..

Evanjelia

Zvláštny druh literatúry ohlasovanie + svedectvá

Nechcú písať životopis JK, ale radostnú zvesť

Kresťanská tradícia označuje štyroch evanjelistov symbolmi štyroch bytostí podľa videnia proroka Ezechiela

Človek je symbolom Matúša , ktorý začína svojeevanجيلium rodokmeňon, teda ľudským pôvodom Ježiša Krista

Lev symbolizuje Marka, lebo jeho evanجيلium sa začína správou o účinkovaní Jána Krstiteľa na púšti

Býk je symbolom Lukáša , ktorý svoje evanجيلium začína opisom Zachariášovej obety v chráme

Orol je symbolom Jána, ktorý vo svojom prologu sa vznáša až do Božieho tajomstva a učí, že Slovo bolo Boh

Z literárneho hľadiska sa Markovo evanجيلium vyznačuje jednoduchým názorným štýlom, rečou oplývajúcou latinizmami a jednoduchou vetnou skladbou. Prevláda v ňom para taxa = jednoduché vety sa uvádzajú zväčša spojkami a, i, a potom. V evanجيلiu dáva prednosť priamej reči. Marek často používa historický prízent. Z obsahovej stránky Marekovo evanجيلium sa vyznačuje tým, že v ňom pre-vládajú Ježišove činy, kým jeho reči ustupujú do úzadia. Evanجيلium podľa Mareka je najkratšie a pravdepodobne najstaršie evanجيلium. Marek tu zachytil len základné nevyhnutné fakty. Sú tu veľmi dobre zobrazené Ježišove problémy a nepochopenie zo strany jeho učeníkov. Toto evanجيلium sa začína Ježišovým krstom a končí sa zjavením Ježiša Krista dvom Máriám v hrobe.

Evanجيلium podľa Lukáša – Lukáš je jediný z evanجيلistov, ktorý na spôsob starovekých spisovateľov a dejepiscov uvádza svoje dielo prológom, napísaným v klasickej gréčtine. Zmieňuje sa v ňom o písomných a ústnych prameňoch, o očitých svedkoch, ktorých správy pozorne preštudoval, kriticky zhodnotil a redakčne spracoval. Základným prameňom Lukášovho evanجيلia bolo Marekovo evanجيلium.

Svoje dielo venoval Teofilovi. Lukáš zachoval najviac správ o panne Marii.

Evanجيلium podľa Jána – Ján bol synom galilejského rybára Zebedeja, jeho matka sa volala Salome. Ježiš ho spolu s jeho bratom Jakubom povolal medzi prvými za učeníka. Na rozdiel od ostatných evanجيلií, ktoré predstavujú Ježišovu činnosť v rámci jedného roka (jedna Veľká noc, jedna cesta do Jeruzalema a hlavné účinkovanie v Galilei), Jánovo evanجيلium ju rozvrhuje na tri roky. Ježišove zázraky a reči sa v ňom rozvádzajú obsirnejšie a sú navzájom úzko späté :zázračné rozmnoženie chlebov, uzdravenie slepeho od narodenia a vzkriesenie Lazára, kde evanجيلista komentuje zázraky teologickými úvahami. Namiesto správ o Ježišovom detstve Ján kladie na začiatok svojho evanجيلia prológ s hlbokou úvahou o Logose (Slove) a o jeho preexistencii a inkarnácii. Príznačnou črtou Jánovho evanجيلia je dramatickosť, s ktorou predstavuje reakciu a nepriateľský posotoj Židov voči Ježišovmu seba zjaveniu už hneď od začiatku.

Evanجيلium podľa Jána – Ján bol najsympatickejší evanجيلista. Prvá časť evanجيلia obsahuje šesť dlhých kázni ,ktoré vysvetľujú šesť zázrakov. Zvyšok evanجيلia zobrazuje Ježiša ako návštevníka Jeruzalema.

Evanجيلium podľa Matúša – podľa cirkevnej tradície sa dnešné prvé evanجيلium pripisuje Matúšovi. Evanجيلium podľa Matúša – Matúš vidí v Ježišovi Mesiáša. Podľa neho bol Ježišov príchod predpovedaný v písmach. Hovorí o živote Ježiša od jeho narodenia po smrť a zmŕtvychvstanie, o vraždení novoroden-cov, úteku do Egypta. Často cituje židovskú Bibliu.

Zjavenie podľa Jána

Názov knihy naznačuje, že jej pravdepodobným autorom bol Ján apoštol, ktorý ako jediný z dvanástich apoštolov zomrel prirodzenou smrťou a ako posledný z nich. V samotnej knihe však autor sám seba pomenováva iba Ján a udáva, že počas zjavenia bol v exile na ostrove Patmos, takže sa o ňom hovorí aj ako o Jánovi z Patmu.

Mnohí moderní vedci sa domnievajú, že Ján apoštol, Ján evanjelista a Ján z Patmu sú tri rozdielne osoby.

Štruktúra

Kniha sa skladá podľa všeobecne rozšíreného delenia z 22 kapitol a obsahovo sa delí na dve časti:

- **Posolstvo siedmim cirkvám** (cirkevným spoločenstvám) v Malej Ázii (kapitoly 1-3)
- **Videnie o konci sveta** (kapitoly 4-22)

Druhá časť knihy je preplnená symbolmi a obraznými vyjadreniami, preto existuje mnoho jej výkladov, pričom žiadny z nich nie je všeobecne prijímaný, dokonca ani v samotnej Katolíckej cirkvi nepanuje v tomto podľa mojich informácií jednota.

V tejto knihe sa objavuje aj takzvané *satanské číslo* (666), ktoré sa vykladá a interpretuje rôznymi spôsobmi.